

Asettuko pysyvästi Sodankylään? – Kaivosalan työntekijöiden paikkakokemukset

Leena Suopajarvi

Lapin yliopisto

PL 122, 96101 Rovaniemi

E-mail: leena.suopajarvi(at)ulapland.fi

Tiivistelmä

Artikkelissa tarkastellaan kaivosalan työntekijöiden kokemuksia Sodankylästä ja heidän halukkuuttaan asettua paikkakunnalle vakinaisesti. Haastateltavat olivat paikkakunnalla uusia tulokkaita. Tutkimuksen aineisto koostuu neljästätoista strukturoidusta haastattelusta, jotka tehtiin maaliskuun huhtikuussa 2017. Aineisto analysoitiin kaksivaiheisesti. Ensimmäinen se teemoiteltiin, jonka jälkeen aineistoa tarkasteltiin teorialähtöisen lähiluvun avulla. Artikkelin lähtökohta on, että paikkakokemus muodostuu kolmesta tekijästä: (1) aiemmin eletty ja koetut asuinpaikat, joihin uutta paikkaa verrataan, (2) odotukset paikkaa kohtaan ja (3) paikasta saadut henkilökohtaiset kokemukset. Sodankylästä saatuja kokemuksia on artikkelissa pohdittu materiaalisena, sosiaalisena, toiminnallisena ja taloudellisen mahdollisuusrakenteen kautta.

Suurin osa haastatelluista ei tiennyt Sodankylästä ennen paikkakunnalle tuloa juuri mitään ja siten suuria odotuksiaan ei ollut. Verrattaessa Sodankylää aiempiin asuinpaikkoihin sen hiljaisuus ja rauha olivat fyysisen ympäristön piirteinä myönteisiä, mutta toiminnallisen mahdollisuusrakenteen kannalta kielteisiä tekijöitä: kaupunkien tarjoamia mahdollisuuksia ja moninaisuutta kaivattiin. Paikkakunnan kokoon nähden Sodankylä näyttöytyi kuitenkin arjen kannalta toimivana ympäristönä. Kunnan palvelutarjontaa ja harrastusmahdollisuuksia pidettiin hyvinä. Luontoa arvostettiin ja erityisesti paluumuuttajamiehille luonnossa liikkuminen ja eräharrastukset olivat tärkeitä.

Sodankylässä olemista leimasi lähes kaikilla väliaikaisuuden tuntu, johon vaikutti myös se, että ystävyyssuhteita paikkakuntalaisiin ei ollut ehtinyt syntyä. Siten elämä Sodankylässä oli työkeskeistä ja suurin osa läheisistä ihmisistä asui muualla.

Taloudellisen mahdollisuusrakenteen näkökulmasta työ oli tärkein Sodankylässä kiinnipitävä tekijä. Vanhojen asuntojen kallis hinta muodosti sijoitusmielessä riskin, jota pohdittiin pitkällä tähtäimellä.

Paikan tarkastelu materiaalisena, sosiaalisena, toiminnallisena ja taloudellisen mahdollisuusrakenteena tuo esille sen, miten moniulotteinen paikkakokemus on ja siten myös muuttopäätös on monen tekijän summa.

Avainsanat: Paikka, muuttaminen, pendelöinti, kaivostoiminta, Lappi, Sodankylä

Abstract

To settle in Sodankylä? – Place experiences of employees in the mining sector

The article discusses the place experiences of employees entering the mining industry in the Municipality of Sodankylä in central Lapland. Altogether 14 structured interviews were conducted during March and April 2017. The data from the interviews were first thematised and then analyzed through theory-oriented reading. This article posits that a place experience encompasses the following three dimensions: comparing the place with earlier dwelling places, having expectations of the place before moving, and experiencing the opportunity structure of the place. As for the municipality's opportunity structure, it was analyzed from the material, social, operational, and economical perspectives.

Most of the newcomers were not familiar with Sodankylä and hence did not have high expectations. Compared to other places, Sodankylä was considered as quiet and peaceful in a positive sense, but when this tranquility was viewed from the operational perspective it turned out as a negative aspect:

Käsikirjoitus vastaanotettu 19.10.2017, ennakkotarkistettu 8.11.2017, korjattu versio vastaanotettu 5.12.2017, hyväksytyt julkaistavaksi 7.12.2017

people missed the opportunities and diversity of towns. Given the small size of the municipality – less than 8,600 residents – the interviewees were satisfied with the level of services and supply of leisure activities. The surrounding nature was appreciated and nature-related activities were deemed important, especially by the male returnees.

Living in Sodankylä was mainly characterized by a feeling of transience; during their first months in the area the respondents had not developed friendships with local people. Consequently, life was work-oriented and the closest people lived outside the municipality.

From the economical perspective, work was the most important thing to stay in Sodankylä. Investing in the old and expensive housing of the locality was considered a risk in the long term.

Viewed from the material, social, operational, and economical perspectives, the respondents experience Sodankylä in a multitude of ways, and therefore the decision to move in and stay is also the sum of many factors.

Key words: Place, moving, commuting, mining, Lapland, Sodankylä

Johdanto

Lappi on 2000-luvulla elänyt niin sanottua ”kaivosbuumia”, sillä kaivoshankkeita on ollut vireillä useissa Lapin kunnissa (esim. Suopajarvi 2015, 40). Uusien kaivoshankkeiden toivotaan tuovan sijaintipaikkakunnilleen elinvoimaa: taloudellista toimeliaisuutta, työpaikkoja ja uusia asukkaita. Tällainen tilanne on myös Sodankylässä, missä Kevitsan kaivos aloitti toimintansa vuonna 2012, Pahtavaaran kaivos on saanut uuden omistajan Rupert Resources -yhtiöstä vuonna 2016 ja Anglo American on käynnistänyt Sakatti-projektin ympäristövaikutusten arvioinnin keväällä 2017. Nyt kunnassa toivotaan ja odotetaan, että aleneva väestökehitys kääntyy kasvu-uralle ja vajaan 8 600:n asukkaana kunta saa uusia asukkaita (Sodankylän kunta 2017).

Malminetsinnän ja uusien kaivosten työllistyvyys on tärkeä asia koko Lapin kannalta, sillä väestökato ei ole vain Sodankylän ongelma. Lapin maakunnan väestö on vähentynyt yhtäjaksoisesti vuodesta 1993 lähtien. Kun vuonna 1993 väkiluku oli lähes 203 000, vuonna 2016 Lapissa oli enää noin 181 200 asukasta. Väestö on vähentynyt erityisesti maaseutumaisista kunnista: kuolleisuus on suurempaa kuin syntyvyys ja haja-asutusalueet ovat lähtömuuttoalueita. (Lapin liitto 2017a; 2017b.) Luonnollisen väestökehityk-

sen heikkeneminen, työttömyys, muuta maata hitaampi työpaikkakehitys ja vähenevän väestömäärän myötä heikentyvä kuntatalous ja supistuvat palvelut tekevät trendistä ”kurjistuvan noidankehän”, kuten Arto Haveri ja Asko Suikkanen (2003, 172) kuvaavat tilannetta.

Sodankylässä Bolidenin omistama Kevitsan kaivos työllisti 393 omaa työntekijää vuonna 2016. Heistä 70 prosenttia asui Sodankylässä. Tämän lisäksi urakoitsijat työllistivät lähes 350 työntekijää. (Boliden Kevitsa Mining Oy 2017.) Anglo Americanin valmistelemassa Sakatti-projektissa yhtiön palkkalistoilla oli vuoden 2016 Yhteiskuntavastuuraportin mukaan 29 työntekijää ja vuoden 2016 joulukuussa kairaussesongin alussa urakoitsijoita oli 79 (Anglo American Exploration Finland, AA Sakatti Mining Oy 2017). Pahtavaaran kaivoksen toiminta on ollut uudesta omistajasta huolimatta keskeytyksissä sen jälkeen, kun Lapland Goldminers meni vararikkoon vuonna 2014. Kaivoksen osti vuonna 2016 Rupert Resources, mutta kaivoksen toiminta ei ole käynnistynyt marraskuuhun 2017 mennessä. (YLE 2016a; YLE 2016b.)

Kevitsan kaivos on Sodankylässä merkittävä yksityinen työpaikka-avaus ja kunnassa on vireää toimintaa myös malminetsinnässä (TUKES 2017). Kunnan arvioiden mukaan tämä paikallisesti varsin uusi toimiala tarjoaa

noin 800 työpaikkaa ja on esimerkiksi matkailusektoria kaksi kertaa laajempi (Kantola 2017). Kehitys ei kuitenkaan näy Sodankylän väkiluvussa. Lapin liiton tilastojen (2017a; 2017b; 2017c) mukaan kunnan väestö on vähentynyt lukuun ottamatta vuosia 2011-2013 ja väkiluku laski heinäkuussa 2017 alle 8600:n asukkaan.

On siis aiheen kysyä, houkuttelevatko kaivoshankkeet Lapin haja-asutusalueille ja taajamiin uusia vakituksia asukkaita. Artikkelissa tarkastellaan kaivosalan työntekijöiden paikkakokemuksia Sodankylästä. Artikkelin lähtökohta on, että paikkakokemus muodostuu kolmesta tekijästä: henkilökohtaiset kokemukset paikasta, sen mahdollisuusrakenteesta (Rokkan & Urwin 1983); odotukset paikkaa kohtaan (Ollila 2008; Shields 2013); ja aiemmin koetut asuinpaikat, joihin uutta paikkaa verrataan (Paasi 1996). Siten kaivosalan uusien työntekijöiden paikkakokemusta tarkastellaan kolmen tutkimuskysymyksen kautta: millaisina Sodankylän tarjoamat mahdollisuudet ja rajoitteet koetaan, millaisia odotuksia Sodankylää kohtaan oli ennen paikkakunnalle tuloa ja millaisiin paikkoihin Sodankylää verrataan.

Seuraavassa luvussa kuvataan aineisto ja tutkimusmenetelmä. Tämän jälkeen esitellään työn teoreettinen asetelma ja tarkastellaan kaivosalan työntekijöiden paikkakokemuksia materiaalsen, toiminnallisen, sosiaalisen ja taloudellisen mahdollisuusrakenteen näkökulmista. Sen jälkeen aiheena on, millaisin odotuksin Sodankylään tultiin ja miten Sodankylä vertautuu muihin paikkoihin. Työn päättää yhteenveto, johon tiivistetään artikkelin tärkeimmät empiiriset tulokset.

Aineisto ja menetelmät

Artikkelin aineisto koostuu neljästätoista strukturoidusta haastattelusta, jotka toteutettiin puhelimitse maaliskuussa 2017. Haastattelujen alussa kysyttiin muutama

avokysymys vastaajan asuin- ja muuttohistoriasta, kokemuksista Sodankylästä ja halukkuutta sijoittua paikkakunnalle pysyvästi. Tämän jälkeen vastaajia pyydettiin arvottamaan, kuinka tärkeitä erilaiset julkiset ja yksityiset palvelut heille olivat ja miten hyvin ne toteutuivat Sodankylässä. Tärkeyttä ja toteutumaa pohdittiin myös asumisen ja infrastruktuurin sekä viihtyisyyden osalta. Lopuksi pyydettiin arvioimaan työtä ja työoloja. Haastateltavat arvioivat eri tekijöiden tärkeyttä ja toteumaa myös numeraalisesti, mutta aineiston pienuuden takia numeroarviointeja ei käytetä aineistona. Haastattelurunko oli lähetetty haastateltaville etukäteen ja teemat käytiin läpi keskustellen: vastaajat voivat perustella näkemyksiään ja tuoda esiin asioita myös teemojen ulkopuolelta. Haastattelurunko perustui suomalaisen alueiden kilpailukykyä ja muuttamisen syitä käsittelevään tutkimukseen (esim. Aho & Iloa 2002; Linnamaa 1999; Pöyliö & Suopajärvi 2005; Raunio 2001).

Aineistoa kertyi 101 sivua ja se teemoiteltiin Atlas-ti -ohjelmalla materiaalista, toiminnallista, sosiaalista ja taloudellista mahdollisuusrakennetta kuvaaviin luokkiin sekä odotuksia ja muiden paikkojen kuvauksia käsitteleviin tiedostoihin. Aineiston analyysimenetelmänä oli teoreettisista lähtökohdista suuntaava lähiluku, jossa tekstiä luetaan moneen kertaan ja aineistossa esiintyviä ilmauksia pohditaan tutkimuskirjallisuuden avulla (ks. Pöysä 2006, 158-159).

Haastateltavat löydettiin työnantajien, Boliden Kevitsa Mining Oy:n ja Anglo American Sakatti Mining Oy:n, avulla. Työnantaja välitti haastattelupyynnön henkilöstölleen, jonka seurauksena saatiin neljätoista vapaaehtoista haastateltavaa, jotka työskentelevät kaivosalan tai malminetsinnän asiantuntijatehtävissä. Heistä suurin osa oli asunut Sodankylässä vain kuukausia tai korkeintaan pari vuotta. Haastateltavista naisia oli kahdeksan ja miehiä kuusi. Suurin osa oli iältään

vähän yli 30-vuotiaita, pari haastateltavaa oli iäkkäämpää ja pari nuorempaa. Haastateltavista kaksi asui yksin, seitsemän parisuhteessa ja viisi oli perheellisiä eli kotitalouteen kuului joko omia tai kumppanin lapsia. Haastateltavista kolme oli syntyjään Sodankylästä, mutta myös he olivat asuneet muilla paikkakunnilla eli olivat paluumuuttajia. Seitsemän haastateltavan kotipaikka oli edelleen Sodankylän ulkopuolella, seitsemän oli asettunut Sodankylään. Haastateltavien asunnot sijaitsivat Sodankylän keskustaaajamassa.

Tarkastelun kohteena paikkakokemukset

Artikkelin teoreettinen lähtökohta on, että paikkakokemus muodostuu kolmen tekijän kautta, joista ensimmäinen on paikka mahdollisuusrakenteena eli ympäristönä, joka tarjoaa siellä työskenteleville ja asuville ihmisille useita mahdollisuuksia, mutta myös esteitä heidän tavoittelemansa arkielämän kannalta (Rokkan & Urwin 1983, 3; 68). Haastateltavien kokemuksia Sodankylän mahdollisuusrakenteista on analysoitu Reija Linnamaan (1999) esittämän asuin- ja elinympäristön laatua koskevan jaottelun pohjalta. Hänen tarkastelunsa sijoittuu alueiden vetovoimaa ja kilpailukykyä tarkastelemaan tutkimusperinteeseen, jossa eri paikkojen ja alueiden ajatellaan kilpailevan investointien sijoittumisesta ja osaavasta työvoimasta. Linnamaa tarkastelee paikkoja erilaisina ympäristöinä. Fyysinen ympäristö koostuu luonto-olosuhteista ja ihmisen rakentamista ympäristöistä; toiminnallinen ympäristö palveluista ja esimerkiksi harrastusmahdollisuuksista; taloudellinen ympäristö paikan elinkustannuksista, joista tärkein on asumisen hinta; sosiaalinen ympäristö taas muodostuu arkisesta vuorovaikutuksesta ja ihmissuhteista. Kun näitä ympäristöjä tarkastellaan mahdollisuusrakenteiden näkökulmasta, tutkimuskysymys kuuluu: millaisia fyysisiä, toiminnallisia, taloudellisia ja sosiaalisia mahdollisuuksia tai

rajoitteita Sodankylä kaivosalalla työskenteleville uusille asukkaalleen tarjoaa ja miten ne koetaan. Analyysissa aineisto jäsenyi hyvin näiden kategorioiden alle, mutta esimerkiksi luonto oli sekä fyysisen että toiminnallisen ympäristön ilmiö ja samoin Sodankylän koettua rauhallisuutta voi tulkita sekä fyysisen ympäristön että toiminnallisen ympäristön ominaisuutena.

Paikan ymmärtäminen erilaisina mahdollisuusrakenteina toimii analyttisena apuvälineenä tulokkaiden haastattelujen analysoinnissa. Yksittäisen ihmisen paikkakokemus on kuitenkin kokonaisvaltainen ja esimerkiksi Yi-Fu Tuan (2006) esittää, että mitä läheisempi ja tärkeämpi paikka on, sitä vaikeampi paikkaa on tietoisesti pohtia. Paikka ikään kuin samaistuu ihmisen mentaaliin syvärakenteisiin ja syitä kodintuntuun tai josakin paikassa viihtymiseen on vaikea sanoittaa. Vastaavasti Seija Keskitalo-Foley (2006, 131-132) toteaa, että ”paikka ei ole vain maantieteellinen ja fyysinen tila, vaan myös identiteettiin liittyvä mentaalinen ja emotionaalinen paikka, mielentila, jossa eletään”.

Paikkakokemus ei muodostu pelkästään paikan mahdollisuusrakenteiden perusteella. Toinen paikkakokemusta määrittävä tekijä ovat odotukset eli paikan ensikohtaamista edeltävät mielikuvat. Mielikuvia luovat niin tiedotusvälineiden tai laajemmin median tarjoamat paikkakuvaukset kuin muiden ihmisten kertomuksetkin. (Ollila 2008, 34; Shields 2013, 30-34.) Siksi tarkasteluun on otettu mukaan myös se, millaisia odotuksia Sodankylään kohdistui.

Kolmas paikkakokemusta määrittävä tekijä on aiemmat kokemukset paikoista. Tässä katsannossa, kuten Anssi Paasi muotoilee (1996, 208), paikka on henkilökohtaisten kokemusten ja merkitysten arkisto, joka koostuu elämänhistorian aikana eletyistä paikoista. Kun ihmiset elävät eri paikoissa, nämä paikat jäävät elämään heissä ja uusia paikkoja verrataan aiemmin elettyjen paikkojen merki-

tyksiin.

On syytä huomata, että kyselyyn osallistuneista neljästätoista kaivosalan työntekijästä noin puolet oli asunut Sodankylässä vain muutaman kuukauden ja yli puolella vakituinen koti oli edelleen muualla. Heidän elämänsä oli kulkemista kahden paikan välillä. Siten vastaajat kertoivat ensivaikutelmista, jotka voivat ja todennäköisesti myös muuttuvat Sodankylään liittyvien paikkakokemusten karttumisen myötä. Ja kun paikat, kuten Doreen Massey (2008, 30) toteaa, ovat prosesseja eivätkä mitään staattisia tiloja, paikkakunnalle muuttaneet tai sitä osa-aikaisesti asuttavat muovaavat myös itse Sodankylää omilla valinnoillaan ja toimillaan.

Materiaalinen mahdollisuusrakenne:
epäviihtyisästä kirkonkylästä
luontokokemusten pariin

Linnamaan (1999, 28) luokittelussa fyysinen ympäristö, jota tässä kutsun materiaaliseksi mahdollisuusrakenteeksi, koostuu luonto-olosuhteista ja ihmisen rakentamista ympäristöistä. Myös haastateltavat puhuivat Sodankylästä fyysisenä ympäristönä kahtalaisessa merkityksessä: yhtäältä he puhuivat luonnosta virkistysalueena, eräänlaisena alkuperäisenä luontona ja toisaalta kirkonkylästä rakennettuna elinympäristönä.

Elinympäristöä kuvattaessa lähes kaikki arvostelivat kirkonkylän keskustan yleisilmettä, joka koettiin nukkavieruksi. Rakennukset olivat kuin muisto menneestä, kirkonkylän vireiltä vuosilta, jotka sijoittuivat jonnekin edelliselle vuosituhannele: ”Nuhjuinen” (H6), ”huonokuntoisia taloja”, (H10), ”birveän näköinen” (H11), ”hylätyn näköisiä rakennuksia” (H12) ja muutkin vastaajat painottivat keskustan yleisilmeen kehittämisen tarvetta. Asuinpaikan yleisilme ja viihtyisyys voi olla tärkeä asia sijoittumisen kannalta. Mellanderin ym. (2011) tutkimuksen mukaan paikkakunnalle jäämisen syynä asuinpaikan koettu kauneus

oli ystävyssuhteiden rinnalla tärkeämpi tekijä kuin esimerkiksi työllisyystilanne. Heidän tutkimuksensa oli kuitenkin asetelmaltaan erilainen; siinä selvitettiin syitä paikkakunnalla pysymiseen, kun taas tässä tutkimuksessa aiheena ovat uusien tulokkaiden kokemukset.

Sijoittumispäätöksen kannalta tärkeää kuitenkin on, miten paikan fyysiset ominaisuudet vastaavat ihmisen asuinpaikkaan kohdistuvia toiveita ja odotuksia. Yi-Fu Tuan (2006) vie pohdinnan vielä pidemmälle: jos paikka vastaa henkilön tunnemaailmaa ja arvostuksia, se tuntuu ”kodilta”. Tuan itse kertoo, kuinka kotoisuuden kokemus valtasi hänet Kalifornian Kuolemanlaaksossa, vaikka hän tuolloin, vuonna 1952, näki aavikon ensimmäisen kerran. Miettiessään kokemuksen syitä hän tekee yhteenvedon:

”Pohdinnan jälkeen vastaukseni on, että paremmin kuin missään muussa maisematyypissä juuri aavikossa näin objektiivisen vastineen syvimmillä arvoilleni ja vakaumuksilleni: näin yksinkertaisuutta, selkeyttä, puhtautta, avoimuutta, runsautta, joka ulottuu niin pitkälle kuin taivasta riittää, ja räikeistä eloonjäämisdraamoista vapaan tilan”. (Tuan 2006, 19.)

Tämän tutkimuksen haastatteluissa Sodankylään useimmiten liitetyt adjektiivit olivat rauhallinen ja turvallinen, joiden voi tulkitta tarkoittavan niin erikseen etsittyjä luonnon virkistyskokemuksia kuin arkista elämää kirkonkylän taajamassa. Sodankylässä kesälä 2016 tehdyn kyselytutkimuksen mukaan kuntalaisista lähes kaksi kolmasosaa (61,9 %) oli täysin samaa mieltä väittämän ”Sodankylä on turvallinen asuinpaikka” kanssa ja osittain samaa mieltä oli vajaa kolmannes (29,9 %). Turvallisuus nousikin paikkakunnan viihtyisyyttä arvioivassa tutkimusosiossa kaikkein vahvimaksi kuntaa luonnehtivaksi piirteeksi. (Kuisma & Suopajarvi 2017, 28.) Turvallisuus näyttää olevan Suomessa arvossaan: esimerkiksi nuoret korkeakouluopiskelijat nostivat turvallisuuden kolmanneksi tärkeimmäksi tekijäksi muuttoa harkittaessa heti

oman ja kumppanin työllistymisen jälkeen (Pöyliö & Suopajarvi 2005).

Kaipuu luontoon ja luonnon kokeminen jakoi vastaajat kahteen ryhmään: paluumuuttajiin ja muualta lähtöisin oleviin. Perinteisissä Lappi-kuvauksissa, esimerkiksi suomalaisessa kirjallisuudessa, Lappi näyttäytyy ennen muuta Luontona isolla alkukirjaimella (Keskitalo-Foley 2006, 133), erämaisena vapauden tilana (Lehtola 1997). Tällainen kuvaus tuli esille kahden Sodankylässä lapsuuttaan tai nuoruuttaan asuneen paluumuuttajamiehen kertomuksissa, joissa mahdollisuus eränkännyttiin, kalastukseen ja metsästyksen sekä muuhun vapaaseen luonnossa liikkumiseen korostui voimakkaasti: ”*Se on elämäntapa olla luonnossa*” (H14); ”*metsästyks- ja kalastusmahdollisuudet ovat meillä huippuluokkaa*” (H13). Paluumuuttajanaisten kertomuksessa luonto ei noussut erityiseksi vetovoimatekijäksi.

Muualta lähtöisin olevat haastateltavat eivät etsineet erämaista, koskemattoman oloista luontoa, vaan tärkeitä olivat helposti saavutettavat retkeilyreitit laavuineen ja hyvät hiihtoladut. Puheissa näyttäytyi se, minkä Ossi Naukkarinen (2006, 72) on todennut nykyretkeilyä pohtiessaan: ”helpon ja autoiluun saumattomasti nivoutuvan retkeilyestetiikan kannatus konkretisoituu leveinä polkuina, opaskyltteinä ja vakiomuotoisina leiripaikkoina”. Luonto, jota etsittiin, oli yhtä aikaa lähellä ja kaukana. Vaikka Sodankylän keskustaa ympäröivät laajat, asumattomat alueet, luontoon pääseminen edellytti kotoa lähtemistä ja auton käyttöä: ”*Sodankylässäkin itse asiassa luonnonrauha on aika kaukana keskustasta*” (H2).

Sodankylän kirkonkylän vahvuuksista puuttuivat Lappiin liitetyt lomamaisemat: tunturit ja matkailukeskukset ja niiden tarjoamat ulkoilumahdollisuudet ja kaupalliset palvelut, jotka ovat tärkeitä Lapin vetovoimatekijöitä myös muuttopäätöksiä tehtäessä (Aho & Ilola 2002). Luoston, Saariselän ja Levin matkailukeskukset sijaitsevat kirkon-

kylästä kymmenien kilometrien päässä ja siten niiden palveluista ei työviikon aikana ehditty nauttimaan. Tuntureihin, ehkäpä Lapin luonnon tyyppillisenä kuvastona, kuitenkin etsiydyttiin: ”*Hyppää autoon ja aja leee vähän matkan päähän, niin sitä löytyy jo tunturia ja muuta vastaavaa*” (H8).

Toiminnallinen mahdollisuusrakenne: julkisia palveluja arvostettiin, yksityisiä kaivattiin

Arki on käytäntöjä eli usein rutiininomaisia toimintoja, joilla elämää ja hyvinvointia ylläpidetään. (Jokinen 2005, 10-33). Arjen käytäntöjä mahdollistavat ja tukevat julkiset ja yksityiset palvelut, esimerkiksi terveydenhuollon tarjoamat peruspalvelut, viihde- ja kulttuuripalvelut tai harrastusmahdollisuudet (Linnamaa 1999, 28). Haastateltavia pyydettiin arvioimaan kunnan tarjoamia sosiaali-, terveys-, koulutus- ja kulttuuripalveluja sekä yksityistä palvelutarjontaa. Sodankylän julkisia sosiaali- ja terveyspalveluja ei juuri kukaan ollut käyttänyt yksittäisiä hammaslääkäri- tai terveyskeskuskäyntejä lukuun ottamatta. Vaikka henkilökohtaista tarvetta ei ollut, haastateltavat painottivat julkisten palveluiden toimivuuden tärkeyttä kuntalaisille yleensä: ”*en käytä niitä, mutta kyllä minä ajattelen, että on tärkeää, että ne ovat kunnossa*” (H1). Myös Mika Raunion (2001, 137) mukaan asuinpaikkaa valittaessa peruspalveluilla on suurempi merkitys kuin yksityisillä kaupallisilla palveluilla; ne muodostavat perustuvan, jota arvostetaan.

Haastateltavat pitivät kunnan ylläpitämiä harrastusmahdollisuuksia paikkakunnalla viihtymisen kannalta tärkeinä. Kunnan tarjoamien liikuntatilojen ja -reittien mahdollisuudet, kirjasto ja kansalaisopisto tukivat arjen toiminnallisuutta. Myös yhdistystoiminnasta ja yksityisten yrittäjien tai kunnan järjestämistä kulttuuritapahtumista oltiin kiinnostuneita, vaikka monikaan ei näihin ollut ehtinyt tutustua tai osallistua. Yksityiset

palvelut, kuten esimerkiksi päivittäistavara-kaupat, hyvinvointipalvelut, erikoisliikkeet tai kahvilat ja ravintolat liitettiin vahvasti paikkakunnan koettuun vireyteen. Sodankylän palvelutarjontaa pidettiin arjen kannalta hyvänä, kun sitä verrattiin samankokoisiin taajamiin.

Yleisesti ottaen vastaajien toiminnallinen arki vaikutti kuitenkin varsin työkeskeiseltä Sodankylässä asumisen tai olemisen alkuvaiheissa. Töiden jälkeen tehtiin arkiset askareet, sitten mentiin päivittäistavarakauppaan ja ehkä liikkumaan tai kirjastoon, minkä jälkeen kotiuduttiin illan viettoon. Ensimmäisen Sodankylässä vietetyn talven iltoja näytti leimaavan hiljaisuus, joka osin johtui siitä, että Sodankylä ”menee viideltä kiinni” (H6), kun suurin osa erikoiskaupoista sulki ovensa eikä miellyttäviä kahviloita, ravintoloita tai muita kohtaamispaikkoja tuntunut löytyvän.

Myös erilaiset asumismuodot mahdollistavat erilaisia toiminnallisuuksia. Jos vakituista sijoittumista mietittiin, lähes kaikki pitivät omakotitaloasumista ihannemuotona: ”Omakotitalo olisi mieleeni” (H3), ”toivottavasti löydettäisiin joku omakotitalo tai rakennettaisiin, jompikumpi” (H6). Sen ajateltiin olevan myös suomalaiselle kulttuurille tyypillinen asumismuoto: ”Käit se suomalainen ihminen yleensä omakotitalossa sitten loppujen lopuksi asuu” (H7).

Luontokokemuksia kuvattiin edellä fyysisen ympäristön näkökulmasta, mutta yhtä hyvin ne voi luokitella myös toiminnallisen ympäristön piiriin, sillä suhde luontoon ei ole pelkästään esteettinen, vaan myös – tai joillekin jopa erityisesti – toiminnallinen (Siim 2006, 100). Kuten aiemmin on jo todettu, toiminnallinen luontosuhde korostui erityisesti paluumuuttajamiesten puheissa: luonto ja monipuoliset, ympärivuotiset eräharrastukset olivat syy siihen, miksi Sodankylässä viihdyttiin. Muualta muuttaneiden puheissa luontoon liittyi ennen muuta retkeily.

Sosiaalinen mahdollisuusrakenne: kaivoslaiset ja paikkakuntalaiset

Asuin- ja elinympäristön laadun näkökulmasta myös sosiaalinen ympäristö eli päivittäiset sosiaaliset verkostot ja vuorovaikutus on todettu tärkeäksi tekijäksi (Linnamaa 1999, 28). Sijoittumista ja viihtymistä edesauttaa omien lähtökohtien ja uuden paikkakunnan kulttuurinen samankaltaisuus (Siim 2006, 96). Kaikki haastateltavat olivat suomalaisia ja monet olivat syntyisin tai ainakin asuneet aiemmin Pohjois-Suomessa. Näin ollen minkäänlaista ”kulttuurishokkia” eivät vastaajat kuvanneet.

Sodankylän uusilla tulokkailla ei ollut ystävyyssuhteita paikkakuntalaisten kanssa – tai jos olikin, ne olivat vasta kehittymässä ja vaativat tietoista työtä syntyäkseen. Monet olivat asuneet paikkakunnalla vasta muutamman kuukauden ja erityisesti niille, joiden kotipaikka oli muualla, Sodankylässä oleminen oli työkeskeistä. Lapsettomat pohtivat, josko lapsien myötä, päiväkotien, koulujen tai harrastusten kautta syntyisi ihmissuhteita, mutta lapsiperheiden arkea leimasi kiire. Töiden ja pienten lasten kanssa aikaa sosiaalisten suhteiden solmimiseen ei ollut, kun ”on alkuelämä täällä mennyt vielä vähän muissa asioissa” (H6). Usein tilanne olikin se, että ystävä- ja tuttavapiiri oli yhtä kuin työkaverit, mikä koettiin ongelmaksi: ”siviilielämä ja työelämä on käytännössä melkein sama asia” (H11). Mikäli paikallisten asukkaiden ja työn perässä paikkakunnalle muuttaneiden kesken ei synny sosiaalisia suhteita, uusien asukkaiden kiinnittyminen paikkakuntaan ei toteudu (Lehtinen 2006, 50). Tämä näkyi haastatteluissa selvästi: Sodankylässä olemista leimasi väliaikaisuuden tunne. Paikkakunnalta löytynyt kumppani oli tärkeä kiinnittävä sidos, mutta sekään ei estänyt pohtimasta poismuuttoa: ”Jos olisin yksin ollut koko tämän ajan, ehkä olisin jo muuttanutkin. Mutta nyt täällä ainakin toistaiseksi?” (H11).

Näyttäisi siltä, että paikkakunnalla asuneiden ja sinne muuttaneiden ”kaivoslaisten” elämät eivät vielä olleet nivoutuneet yhteiseloksi vaan kyse oli ennemminkin rinnakkainelosta. Muualta muuttaneet puhuivat ehkä erilaista kieltä ja käyttäytyivät eri tavoin kuin vanhastaan oli totuttu, josta johtuen ”etelän ihmisiä” vierastettiin ainakin alkuun. Anne K. Ollila (2008) on tutkinut kemijärveläisten nuorten identiteettiä, joka pitkälti rakentuu etelän ja Lapin eli kaupunkimaisen monikulttuurisuuden ja ”mettän”, sulkeutuneen pikkukaupunkilaisuuden vastakkainasettelulle. Tutkimuksessa nuoret kuvasivat pohjoista kotipaikkaansa varsin sarkastisesti pikkukyläksi, jossa muualta muuttaneita vähintäänkin ihmetellään ja heistä juoruillaan (Ollila 2008, 95). Tässä aineistossa varsinaisia syrjinnän tai suvaitsemattomuuden kuvauksia ei ollut, mutta Sodankylä näyttäytyi muutaman uuden asukkaan silmissä ahdistavalta: arjen ympyrät olivat pienet ja kanssaeläjät halusivat tietää myös yksityiseksi koettuja asioita. Myönteisenä piirteenä korostui pienen yhteisön turvallisuus, jota erityisesti paluumuuttajamiehet korostivat: *”täällä voi ovet jättää lukitsematta ja auton kun ajaa kaupan parkkipaikalle, sitä ei tarvitse laittaa lukkoon. Kaikki tuntee toisensa”* (H13).

Taloudellinen mahdollisuusrakenne: työpaikka on kaikkein tärkeintä

Linnamaa (1999) ei ole sisällyttänyt työpaikkaa asuin- ja elinympäristön laatutekijöihin. Mutta jos ympäristö ymmärretään mahdollisuusrakenteena, kuten tässä tutkimuksessa on tehty, työ on taloudellisen mahdollisuusrakenteen tärkeä elementti. Itse asiassa työ oli kaikkein tärkein syy haastateltavien pysyvälle tai jaksottaiselle asumiselle Sodankylässä. Sodankylään oli tultu kiinnostavan työn takia ja työpaikka oli mahdollistanut myös paluumuuton alueelle, vaikka paluumuuttajamiehet olivatkin löytäneet elämänsä myös muita kiin-

nittäviä tekijöitä; eräharrastukset ja perheen.

Työ ja palkka ovat elämänhallinnan kannalta tärkeä perusta ja siten muuttamisen tärkein syy (esim. Aho & Ilola 2002; Pöyliö & Suopajarvi 2005; Raunio 2001). Vakiuistakaan työpaikkaa ei kuitenkaan pidetty itsestäänselvytenä, joten pysyvää sijoittumista Sodankylään pohdittiin tarkoin. Ari Aukusti Lehtinen (2006,45) toteaa, että paikat elämämpiireinä ovat irronneet selkeistä tilallisista koordinaateistaan: *”Niin syrjäseutu- jen kuin kasvukeskustenkin paikallisuuksien on sittemmin katsottu hahmottuvan jonkinlaisessa paikkakokemusten ja -merkitysten muutosvirrassa, jota nopeat elämäntilanteiden vaihdokset ja työelämän epävarmuus yhdessä ruokkivat”*. Tämä havainto todentui kaivosalan työntekijöiden haastatteluissa. Työ oli syy joko pysyvään tai osa-aikaiseen asettumiseen, mutta aineistossa kuvastui vahvasti työn epävarmuus ja mahdollinen pätkittäisyys: *”Tämä liittyy maailman markkinahintoihin ja sykleihin ja miten kaivos kehittyi”* (H5). Näin erityisesti malminetsinnässä työskentelevien osalta, mutta myös muiden haastateltavien puheissa kajasteli nykypäivänä tyypillinen epävarmuus työpaikan pysyvyydestä (esim. Julkunen 2008, 105-117) ja siksi Sodankylään asettumista harkittiin tarkoin.

Linnamaan (1999, 28) luokittelussa taloudellisen ympäristön muodostavat elinkustannukset kuten palveluiden hinnat, asumiskustannukset, veroäyrin hinta ja niin edelleen. Kunnallisia maksuja tai palveluiden ja tuotteiden hintoja ylipäätään ei kommentoinut kukaan, mutta asuntojen hintaa verrattuna niiden laatuun kommentoivat kaikki haastateltavat. Vanhat ja kalliit asunnot todettiin ongelmaksi: *”Hinta on aika korkea täällä, niin kuin laatuun nähden. Ja ei ole hirveästi asuntoja tarjolla. Asunnot ovat ihan asuttavassa kunnossa, mutta ei ole kyllä mitään luksusta”* (H4). Asuntojen laadusta puhuivat erityisesti naispuoliset haastateltavat. Kun paikkakunnalla ei välttämättä ollut laajaa ystäväpiiriä ja harrastuk-

siakin vielä etsittiin, asunto – Sodankylän koti – tuli erityisen tärkeäksi: ”*Mikä tekisi minun viihtyvyyteeni suuren osan on se, että minulla olisi omasta mielestäni viihtyisä koti täällä*” (H1). Myös Sodankylässä tehdyn kyselytutkimuksen mukaan asumisen hintatason nousu oli merkittävin kielteinen tekijä kaivos-toiminnan paikallisissa vaikutuksissa: lähes kaksikolmannesta (64,8 %) näki vaikutuksen olevan joko kohtalaisen tai merkittävän kielteisen (Kuisma & Suopajarvi 2017, 29).

Pelkona oli myös se, että paikkakunnan kehitys rakentuu vain kaivosalan varaan. Asunnon ostamista tai uuden rakentamista pohdittiin pitkäkestoisena taloudellisena riskinä: jos kaivoksen toiminta loppuu kahdenkymmenen vuoden päästä ja edessä on muutto toiselle paikkakunnalle, miten asunnon saa myytyä edelleen.

Odotukset Sodankylästä ja kokemukset muista paikoista: Sodankylä vertailussa

Erityisesti Doreen Massey (2008) on korostanut paikkatutkimuksessa relationaalisen tilan näkökulmaa, mikä tarkoittaa sitä, että paikat ovat alati muuttuvia ja muodostuvat erityisesti niin paikkojen sisäisten suhteiden kuin sen ulkopuolelle kurottavien yhteyksien myötä. Paikat ovat Masseyille avoimia kohtaamisia ja tapahtumia, risteyksiä ajassa ja tilassa. Tässä alaluvussa aiheena on Sodankylän vertailu muihin paikkoihin eli se, millaisin odotuksin Sodankylään tultiin ja mitkä olivat kokemukset muista paikoista, joihin Sodankylää haastatteluissa verrattiin.

Paikkoihin kohdistuvia odotuksia luovat niin toisten ihmisten kertomukset ja satunnaiset kokemukset tai mielikuvat vastaavannaisista paikoista kuin myös median välittämät representaatiot (Ollila 2008, 34). Mielikuvat ja muuttoa edeltäneet odotukset Sodankylää kohtaan eivät olleet mairittelevia. Tämä ilmeni esimerkiksi siten, että Sodankylän palvelutasosta ja kirkonkylän vireydestä oltiin

myönteisesti yllättyneitä: ”*Tämähan tuntuu jo ylellisyydeltä, mitä täällä on*” (H5). Kaksi vastaajaa mainitsi joko kumppanin tai ystävän armeijakokemukset Sodankylässä ja näiden tarinoiden myötä Sodankylästä oli syntynyt varsin kielteinen kuva. Kukaan haastateltavista ei maininnut mediavälitteistä mielikuvaa paikkakunnasta. Poissaolo tiedotusvälineiden uutisista tai viihteestä on myös merkittävää – ilmeisesti Sodankylää ei ole olemassa kansallisten perinteisten tiedotusvälineiden viestinnässä tai yleisemmin mediakeskustelussa.

Suurin osa muuttaneista oli tullut Sodankylään joko Oulun seudulta tai Rovaniemeltä ja paikkakokemuksia oli monella myös Etelä-Suomesta ja ulkomailta. Siten elämää Sodankylässä verrattiin aiempaan asumiseen kaupunkimaisessa ympäristössä. Sodankylän myönteisiksi puoliksi piirtyivät luonto, hiljaisuus ja väljyys (H2) sekä rauhallisuus, kun ”*ei ole kaubeasti ihmisiä hälisemässä*” (H3) ja Sodankylä on ”*keskellä luontoa*” (H8).

Suurimmalle osalle vertailu kaupunkien ja pikkupaikkakunnan välillä kääntyi kuitenkin kielteiseksi: ”*Kun on asunut isossakin maailmassa, niin hieman enemmän kaipaisi vaihtelua*” (H6), ”*sellaista kaupunkielämää täällä kyllä kaipaa*” (H11), ”*ehkä enemmän haluaisin tuonne etelään ja kaupunkielämään*” (H9). Monet haastateltavista kaipasivat siis kaupunkimaisen elämän moninaisuutta, mutta voi myös pohtia, kuinka paljon taustalla vaikuttaa ajatus maaseudusta ”*takapajulana*” tai ”*käpykylänä*”, jonne ennemminkin joudutaan kuin päästään (Ollila 2008, 190-192; Pöyliö & Suopajarvi 2005, 62-63). Hiihtokeskukset ja kaunis tunturimaisema ovat houkuttelevaa Loma-Lappia, mutta kaikki, mikä on kaupungin ja hiihtokeskusten välillä on vain tyhjää maaseutua (Aho & Ilola 2002, 144; Ollila 2008, 84-97). Pari haastateltavaa vertasi Sodankylää Kittilään, missä toimii Agnico Eaglen kultakaivos. Vertailussa Sodankylä veti lyhyemmän korren johtuen Levin matkailukeskuksesta ja siitä, että yhteydet ”*maailmalle*” olivat Kittilässä paremmat

lentokentän takia.

Paluumuuttajamiehiä lukuun ottamatta suurin osa haastateltavista siis epäröi vakituista sijoittumista Sodankylään. Varsinainen ”oma elämä” tuntui olevan toisaalla, jota korosti se, että puolella vastaajista kumppani tai perhe ja joillakin omistusasuntokin olivat edelleen aiemmalla asuinpaikalla. Avo- tai aviopuoliso ei useinkaan ollut halukas muuttamaan Sodankylän kaltaiselle pienelle paikkakunnalle. Niinpä monet elivät kahta paikkaa ja joukkoliikennedyhteyksiä Rovaniemelle ja etelämmäs pidettiin tärkeinä. Myös silloin, kun omalla autolla liikuttiin, suunta kääntyi etelään, kuten haastateltava (H8) kuvaa: ”*nelostie, se menee läpi Suomen*”.

Yhteenvedo

Sodankylän mahdollisuusrakenne, odotukset ennen paikkakunnalle tuloa ja vertailu muihin paikkoihin toimi lähtökohtana kaivosalan työntekijöiden paikkakokemuksen tarkastelussa. Aineisto koostui neljästätoista Anglo American Sakatti-projektin ja Boliden Kevitsan kaivoksen työntekijän haastattelusta, jotka toteutettiin maaliskuussa 2017.

Suurin osa haastateltavista ei tiennyt Sodankylästä juuri mitään ennen paikkakunnalle tuloa. Suuria odotuksia ei ollut ja kirkonkylän vilkkaus ja palvelutarjonta yllättivät monet. Sodankylää verrattiin useimmiten kaupunkimaiseen asuinympäristöön. Materiaalisena, fyysisesti koettuna mahdollisuusrakenteena Sodankylän hiljaisuus ja rauha näyttäytyivät myönteisinä asioina, mutta kun asiaa pohdittiin toiminnallisen mahdollisuusrakenteen näkökulmasta, ne koettiin kielteisinä piirteinä. Kaupunkien tarjoamia monipuolisia mahdollisuuksia ja vilkkautta kaivattiin. Moni parisuhteessa elävä myös totesi, että avo- tai aviopuoliso ei ole halukas muuttamaan pienelle paikkakunnalle.

Toiminnallisen mahdollisuusrakenteen

näkökulmasta Sodankylän palvelutarjontaa ja harrastusmahdollisuuksia pidettiin paikkakunnan kokoon nähden hyvinä ja kirkonkylää ympäröivä luonto antoi mahdollisuuden luontoelämyksiin ja retkeilyyn. Paluumuuttajamiehille luonto ja eränkäynti olivat paikkakuntaan kiinnittäviä tekijöitä.

Taloudellisessa mahdollisuusrakenteessa tärkeintä oli työ. Sodankylään oli muutettu työn takia, mutta vakituista sijoittumispäätöstä harkittiin tarkoin. Tarjolla olevien asuntojen huono laatu ja korkea hinta muodostivat yhtälön, jota pohdittiin taloudellisena riskinä.

Sosiaalinen mahdollisuusrakenne ei ollut Sodankylässä vielä avautunut. Ystävyysuhteita paikkakuntalaisiin ei suurimmalla osalla vielä ollut. Sosiaaliset suhteet Sodankylässä pohjautuivat työyhteisöön ja monilla työn ulkopuoliset ihmissuhteet koostuivat etäsuhteista muualla asuviin läheisiin ihmisiin.

Paikan tarkastelu materiaalisena, toiminnallisena, sosiaalisena ja taloudellisena mahdollisuusrakenteena toi esiin sen, miten moniulotteinen asia paikkakokemus voi olla. Siten myös vakituinen sijoittuminen on päätös, jota pohditaan monista näkökulmista.

Kiitokset

Tutkimus on toteutettu osana Pohjoinen periferia ja Arktinen -ohjelman rahoittamaa Regional Innovations in the Nordic Arctic and Scotland with a Special Focus on Regions with Large-Scale Projects, REGINA-hanketta. Kiitokset Boliden Kevitsa Mining Oy:lle ja Anglo American Sakatti Mining Oy:lle yhteistyöstä haastattelujen mahdollistamiseksi. Tutkija Johanna Saariniemi on tehnyt aineiston pohjalta projektiraportin ja kehittämisehdotukset Sodankylän kunnalle ja kaivosyhtiöille. Kiitokset myös yliopisto-opettaja Heikki Huilajalle kommentista, jotka edesauttoivat artikkelin kirjoittamista.

Kirjallisuus

Aho, S. & Ilola, H. 2002. Hyvien osajien aluepreferenssit ja liikkuvuus. Lapin vetovoima -tutkimusprojektin raportti. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 39. Lapin yliopisto. Rovaniemi.

Anglo American Exploration Finland, AA Sakatti Mining Oy 2017. Yhteiskuntavastuuraportti 2016. Kaivosvastuu. Saatavana: <https://www.kaivosvastuu.fi/yrityskortti/anglo-american-exploration-finland-aa-sakatti-mining-oy/>. (Viitattu 28.11.2017)

Boliden Kevitsa Mining Oy 2017. Yhteiskuntavastuuraportti 2016. Kaivosvastuu. Saatavana: <https://www.kaivosvastuu.fi/yrityskortti/fqm-kevitsa-mining-oy/>. (Viitattu 28.11.2017)

Haveri, A. & Suikkanen, A. 2003. Lapin aluekehitys ja sen tulevaisuus. Julkaisussa: Massa, I. & Snellman, H. (toim.) Lappi. Maa, kansat, kulttuurit. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki. 160-182.

Jokinen, E. 2005. Aikuisten arki. Gaudeamus. Helsinki.

Julkunen, R. 2008. Uuden työn paradoksit: keskusteluja 2000-luvun työprosess(e)ista. Vastapaino. Tampere.

Kantola, A. 2017. Kunnan kaivosohjelmaluonnos. Esitys REGINA-projektin yleisötilaisuudessa 8.5.2017.

Keskitalo-Foley, S. 2006. Kolme näkökulmaa Lapin paikkana kokemiseen. Julkaisussa: Knuuttila, S., Laaksonen P. & Piela U. (toim.) Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu. Kalevalaseuran vuosikirja 85. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki. 129-155.

Lapin liitto 2017a. Väkiluku vuodesta 1970 lähtien Lapin kunnissa. Saatavana: <http://www.lappi.fi/lapinliitto/195>. (Viitattu 29.8.2017)

Lapin liitto 2017b. Väestömuutokset Lapissa v. 2010-2016 (ennakkotieto). Saatavana: <http://www.lappi.fi/n5files/?getIm>

ageN5=true&folderId=52584&name=DLFE-31305.jpgg. (Viitattu 29.8.2017)

Lapin liitto 2017c. Väestönmuutosten ennakkotiedot Lappi heinäkuu 2017. Saatavana: http://www.lappi.fi/c/document_library/get_file?folderId=52584&name=DLFE-32299.pdf. (Viitattu 19.10.2017)

Lehtinen, A.A. 2006. Osallisuuden ja kieltäytymisen paikat. Julkaisussa: Knuuttila, S., Laaksonen, P. & Piela, U. (toim.) Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu. Kalevalaseuran vuosikirja 85. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki. 44-63.

Lehtola, V-P. 1997. Rajamaan identiteetti: lappilaisuuden rakentuminen 1920- ja 1930-luvun kirjallisuudessa. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki.

Linnamaa, R. 1999. Kaupunkiseudun kilpailukyvyyn rakenteelliset ja dynaamiset elementit. Julkaisussa: Sotarauta, M. (toim.) Kaupunkiseutujen kilpailukyky ja johtaminen tietoyhteiskunnassa. Suomen kuntaliitto. Helsinki. 18-40.

Massey, D. 2008. Samanaikainen tila. Vastapaino. Tampere.

Mellander, C., Florida, R. & Stolarick, K. 2011. Here to stay – the effects of community satisfaction on the decision to stay. *Spatial Economic Analysis* 6:1, 5-24.

Naukkarinen, O. 2006. Paikallisuus, liikkuvuus ja esteettiset arvot. Julkaisussa: Knuuttila, S., Laaksonen, P. & Piela, U. (toim.) Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu. Kalevalaseuran vuosikirja 85. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki. 64-79.

Ollila, A.K. 2008. Kerrottu tulevaisuus. Alueet ja nuoret, menestys ja marginaalit. Lapin yliopistokustannus. Rovaniemi.

Paasi, A. 1996. Territories, boundaries and consciousness. The changing geographies of the Finnish-Russian border. Wiley. Great Britain.

Pöyliö, S. & Suopajarvi, L. 2005. Perusturva ja punainen tupa. Nuorten osajien työtä ja asuinympäristöä koskevat odotukset.

Työpoliittinen tutkimus 275. Työministeriö. Helsinki.

Pöysä, J. 2006. Matkalla kaupunkiin ja aikuisuuteen. Nuoren joensuulaisen kirjoitetujen paikkakokemusten lähilukua. Julkaisussa: Knuuttila, S., Laaksonen, P. & Piela, U. (toim.) Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu. Kalevalaseuran vuosikirja 85. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki. 156-170.

Raunio, M. 2001. Asuin- ja elinympäristön laatu kaupunkiseutujen kilpailuetuna. Julkaisussa: Sotarauta, M. & Mustikkamäki, N. (toim.) Alueiden kilpailukyvyyn kahdeksan elementtiä. Suomen kuntaliitto. Helsinki. 129-150.

Rokkan, S. & Urwin, D. 1983. Economy, territory, identity. Politics of West European peripheries. Sage. Lontoo.

Shields, R. 2013. Spatial questions. Cultural topologies and social spatialisations. Sage. Lontoo.

Siim, P. 2006. Paikkasuhteet maahanmuuttajien kertomuksissa. Julkaisussa: Knuuttila, S., Laaksonen, P. & Piela, U. (toim.) Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu. Kalevalaseuran vuosikirja 85. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki. 93-109.

Sodankylän kunta 2017. Sodankylän kunnan kaivosohjelma 2017-2021. Kunnanhallitus 17.10.2017/345 §, liite 3.

Suopajarvi, L. 2015 The right to mine? Discourse analysis of the social impact assessments of mining projects in Finnish Lapland in 2000s. Barents Studies 1:3 2015. 36-54.

Tuan, Y-F 2006. Paikan taju: aika, paikka ja minuus. Julkaisussa: Knuuttila, S., Laaksonen, P. & Piela, U. (toim.) Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu. Kalevalaseuran vuosikirja 85. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki. 15-30.

TUKES 2017. Kaivosrekisterin karttapalvelu. Aineisto päivitetty 18.8.2017. Saatavana: <http://gtkdata.gtk.fi/kaivosrekisteri/>. (Viitattu 28.8.2017)

YLE 2016a. Pahtavaaran konkurssikavoksesta imuroitiin Ruotsin emoyhtiölle miljoonia. Saatavana: <https://yle.fi/uutiset/3-8940579>. (Viitattu 23.11.2017)

YLE 2016b. Pahtavaaran konkurssikavoksessa valmistellaan neljättä avausta. Saatavana: <https://yle.fi/uutiset/3-8936849>. (Viitattu 23.11.2017)

